

הלכות שבת סימן שעב

שלא בטלו צריכים לערב יחד (קכד) וענין לעיל סימן שנח סעיף ב): הגה יש אומרים דאם מלאה בפרות, (י) סתמא בטלו לה, ודרבנן (קכה) לעשותו שם אוצר (הג"א): "ז' קמתן עליו נטרם" (94) כמין גשר משפת החרין אל שפתו, (קכו) אם הוא רחב ארבעה (95) (קכז) חשוב כפתח ומערבין אחד, (קכח) ואם רצו מערבין שנים. הגה והוא הדין אם מלאו ברחב ארבעה בנדב המבטלו שם (כ"ט). ואם (96) נתן הנסר לארץ החרין (קכט) כממשך ארבעה, אפלו אין בו אלא (קל) כל-שהוא (96) (קלא) חשוב כפתח, שהרי מעטו מארבעה: יח"א הם החרין עמק לאחד עשרה ולשני אינו עמק עשרה (98) או שהוא שנה לשניהם, (קלב) דינו ככחל: "ט' אגדיש של תבן (קלג) שביין שתי חצרות, אם הוא גבוה עשרה, (קלד) כל אחד מערב לעצמו. (קלה) נתמעט כחל (קלו) מעשרה, צריכים לערב ביחד; ובעוד שלא נתמעט אסור לשום אחד מהן לתן מן התבן (קלי) לתוך קפתו בשבת להאכילה לבהמתו, (קלכ) ואפלו להעמידה שם פרי שתאכל אסור, האכל יכול לעמד בפניה כדי שלא יהא לה דרך לנטות (קלט) אלא לשם. *והלרא"ש, (צ) (קמ) אפלו בחל אסור לתן ממנו לקפתו וכן להעמיד בהמה בידיים. במה דברים אמורים, בגדיש שביין שתי חצרות, (גי) ואכל גדיש (קמא) שביין שני בתים (99) מחיצות כי מפתח נקרא לה מלמא

שערי תשובה
 לחלק בין אם נספס עשר אמות יותר מעשר, ובנספס יותר מעשר הני כפרצה, ונספס על הכתי' יוסף שם:
 עין ב"ח: (97) אפלו. דשמא בע"ש ביה"ש ומעט מ"י ולא אדעתה ומטלטל כחצר האסורה. וכתב הש"י: ודע. דכל הני מלי דחלל ומירין פרי בלא ערבו בני החצר, אכל ערבו בני החצר מטר הכל: (גי) אכל. ומירי שבת אחד פתוח לחצר זה והשני פתוח לחצר אחרת ולא ערבו החצרות יחד, מ"א:

באר היטב

סימן שלו פסק דאסור להשתמש אפלו כביש, ע"ש: (י) סתמא. ובגמרא דף פד מוכי בפרות טבלים, משמע דבשאר פרות אסור, וצ"ע, מ"א: (לא) נתן. וצ"ע, מ"א: (לא) נתן.

באר הגולה

אפלו בטלו לא מהני (98), דכטלה דעתו אצל כל אדם: * והלרא"ש אפלו בחל וכו'. עין באליה רבה ותוספת' שכתב שקבחו שלשון זה נמננס, דלהרא"ש דוקא בחל אכל בשבת אין לנו לחש שפא יחמעט, דאפלו נתמעט שרי משעם שהתר

משנה ברורה

הן: (קכד) וענין לעיל סימן שנח סעיף ב. בהג"ה, דשם הביא שתי דעות אם בטלו לשבת אחת ודעתו לפנותו אחר-כך אם חשיב בטול, דיש אומרים דכיון דדעתו שלא ישאר שם לעולם, לא יחד ואם רצו מערבין שנים: (קכה) לעשותו שם אוצר. לאיזה זמן (פט) ולא להסתפק ממנו. וענין במגן-אברהם ששפסק על דין זה (90), וכן בבאורי הגר"א הסכים לדבריו, ודוקא בפרות טבלים שהוא דבר שאין נשל בשבת ולכן סתמא מבטל, הא שאר פרות שמתור להסתפק מהם (91), סתמא אינו מבטל. (קכו) אם הוא רחב ארבעה. אכל אם הוא פחות מארבעה טפחים, כמאן דליתא דמיא (5) ומערבין שנים דוקא: (קכז) חשיב כפתח. דאף שהחרין ארץ הרבה מאד, מכל מקום הרי יכול לעבר דרך אותו הנסר מחצרו לחברו כמו דרך פתח, והוא מחברו לאחד כשירצו: (קכח) ואם רצו מערבין שנים. ודע, דלא חשיבין אותו כפתח אלא מארבעה טפחים רחב עד עשר אמות, אכל ביותר מזה חשוב כפרצה, ועל-כן אם סתם החרין בנסרים עד יותר מעשרה אמות בארכו, (65) או שנתן נטר אחד לארץ החרין ביותר מעשר אמות ומעט שם החרין (65) מרחב ארבעה טפחים, חשוב כפרצה ביותר מעשר אמות (92) ומערבין אחד ולא שנים: (קכט) כמשך ארבעה. רוצה לומר, אפלו אין הנסר מחזיק לארכו רק ארבעה טפחים, די נדבעלמא (65) שעור פתח הוא בארבעה טפחים, ונעמידנו על-גבי יתדות: (קל) כל-שהוא. שהיה הנסר קצר מאד ברחבו: (קלא) חשוב כפתח. ואם רצו מערבין יחד: יח (קלב) דינו ככחל. המבאר כל פרטיו בסעיף ו, שמערבין שנים ואין מערבין אחד, וכן לענין אם היה מנח פרות בחרין שהוא עמק עשרה ורחב ארבעה טפחים, שאין יכולין להוציא משם לבית ולא מבית לתוכו; אף אם לא עמק עשרה ולשני אינו עמק עשרה, כגון שקרקעו של אחד היה נמוך מחברו, ונתנין לזה להשתמש בו שלו יתחא תשמישתה לביתו, והכל בנפרד לעיל, עין שם: (קלג) שביין שתי חצרות. (קלד) כל אחד דירין בפני עצמו, והיו פרוצין זה לזה ביותר מעשר אמות, והתבן הזה סוּתם מקום הפרצה: (קלה) כל אחד וכו'. דגם זה נחשב למחיצה, אף שלא כפון בהנחתו לשם מחיצה: (קלה) נתמעט כחל. אכל נתמעט בשבת, (75) כיון שהתרה בתחלת בניסת השבת התרה: (קלו) מעשרה. הינו מגבה עשרה ובמשך יותר מעשר אמות, אכל בפחות מעשרה (75) אם רצו מערבין שנים: (קלי) לתוך קפתו בשבת. דחשיבין (75) דלמא שקיל טובא וממעט לה מעשרה טפחים וקאמי לטלטל כחצר. ואף-על-גב דבשבת זו מטר מדינא דהואיל והתרה התרה, (75) חשיבין שפא יבוא לטלטל גם בשבת הפאה (100). ויש אומרים דהשעם הוא, משום דהאי תבן (75) מקצה הוא מאתמול למחיצה (101) ואסור לטלטלו: (קלה) ואפלו להעמידה וכו'. דלמא שקיל בידי ונתן לה: (קלט) אלא לשם. והתם לא חשיבין לרלמא נתמעט מעשרה (102), דבהמה קלי קלי אכלה נרש"י: (קמ) אפלו בחל אסור וכו' (103). שפא (75) יפתח מעשרה בערב-שבת סמוך לכי"ן השמשות ולא ירגיש בדבר ויטלטלו בשבת באסור. ודוקא בנוטל מעט מעט חשיבין לזה, אכל לא במסלק כלו בבת-אחת. והעקר (ק) כסבא ראשונה: (קמא) שביין שני בתים. ששני הקמים (ק) פרוצים ביותר מעשר אמות למקום הגדיש והוא סוּתם

שער הציון
 (פס) וכן מוכח מהגר"ז: (פס) כן מצדד האליה רבה בבאור הענין, עין שם: (5) משנה שם: (65) מגן-אברהם וב"ח בשם הרמב"ם: (35) ואפלו הוא מחזיק רק פלי-שהוא ברחבו: (35) רש"י: (75) ב"ח ואליה רבה ותוספת' שבת והגר"א ובית-מאיר, דלא כ"ט: (75) דכפתח דמי [אחרונים]: (75) פרוש ראשון שקבש"י: (75) רישב"א. ויש מאחרונים שקבחו, משום דאף דביעבד מטר, מכל מקום לכתחלה אסור לגרם למעט, וכן כתב בחודשי הנשבי"א בשם הגאב"ד: (75) הוא פרוש שני שקבש"י. ולפי טעם זה, מה שכתב בשלחן-ערוך יבעוד שלא נתמעט וכו' לאו דוקא, דאפלו אם נתמעט בשבת מבידי אסור משום מקצה, וכן כתב הגר"ז: (75) הרא"ש. ולענין דעתו, דאפלו להרא"ש יש לומר דלא החמירו בכל ימי החל כי אם בערב-שבת: (75) דגם דעת הגאב"ד והנשבי"א והריטב"א והאר"ש ורוב כרשי"י דהאסור קאי רק על שבת, ודעת הרא"ש יחידאי הוא, וכן משמע מלשון השלחן-ערוך דסובר כן לדעת, דהזכירה בסתמא, וכן פסק הגר"ז: (ק) הריטב"א לפרוש רש"י אשר מפניו נובע דברי השלחן-ערוך, והוא בעצמו פרש דברי הגמרא בבית אחת מוסקת בין שתי חצרות ומלאה תבן ולא היה להבית מחיצות כי אם תקרה וכן התבן מוסקת בין שתי הרשיות:

סימן שלו פסק דאסור להשתמש אפלו כביש, ע"ש: (י) סתמא. ובגמרא דף פד מוכי בפרות טבלים, משמע דבשאר פרות אסור, וצ"ע, מ"א: (לא) נתן. וצ"ע, מ"א: (לא) נתן.

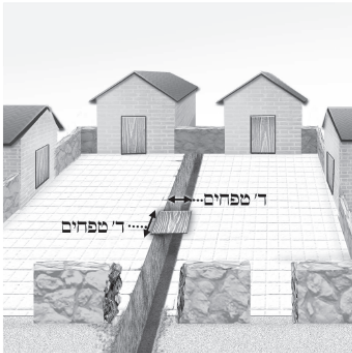
הַלְבוֹת שֵׁבֶת סִימָן שַׁעַב

ביאורים ומוספים

[ש"ע שם]

קמין גֶּשֶׁר מִשְׁפַּת הַתְּרִיץ אֶל שְׁפָתוֹ, אִם הוּא רָחֵב אַרְבָּעָה⁹⁵.

95 כזה ו

[ש"ע שם]

וְאִם נִתָּן הַנֶּסֶר לְאַרְךָ הַתְּרִיץ בְּמִשְׁךָ אַרְבָּעָה, אֶפְלוּ אֵין בּוֹ אֶלָּא קֶלֶב־שָׁהוּא⁹⁶.

96 כזה ו

[משנ"ב ס"ק קנה]

תְּשׁוּב כְּפִרְצָה כְּיֹתֵר מְעֻשָׁר אֲמוֹת⁹⁷.

97 דין זה כתבו המגיה (ס"ק כט) ובי"ח בשם הרמב"ם, וכמו שציון השעה"צ (ס"ק צא). ומדבריהם הוכיח בשו"ת נדע ביהודה (מהדו"ת ארי"ח ס' מב), שגשר שעובר על גבי נהר, אף באופן שהנהר עצמו נחשב למחיצה, הגשר שעליו עושה פירצה במחיצה. ובספר שערי ציון (ס' ד) האריך לחלוק עליו, ומסקנתו שגשר אינו מבטל מחיצה. והמשנ"ב לעיל (ס' שסג ס"ק קיח) הביא שדעת כמה אחרונים שגשר מבטל מחיצה, ובשעה"צ שם (ס"ק צוה) הביא שדעת התוספת שבת והפמ"ג (משב"ז ס"ק ב) שרק גשר רחב יותר מעשר אמות נחשב לפירצה, וכפחות מזה אין צריך תיקון, והוסיף שמדברי הנודע ביהודה (שם) משמע שגם גשר שרוחבו ארבעה טפחים צריך תיקון, וכן כתב החיי אדם (כלל ע"א ס"ו), ובגשמת אדם אות י'. [ודוק במבוי ששיעור פירצה בו היא ב' צ"ח צריך תיקון לדעת הנודע ביהודה אם היה גשר ד' טפחים, וכמו שכתב בנור ישראל שציון שם בשער הציון].

ובענין זה, ראה בשו"ת בנין עולם (ס' טו) שהביא לדון בשם המהר"ש קלוגר, שגשר שהוא דרך בנין אינו נחשב לפירצה. ותמה עליו, מנין להמציא סברה חדשה זו של דרך בנין. ובשו"ת אמרי יושר (ח"א ס' ב) כתב, שגשרים מבטלים מחיצות מטעם מחיצה שאינה ניכרת ומטעם מחיצה נדרסת. וביותר מעשר אמות נחשב לפירצה גמורה. ובשו"ת חתם סופר (ארי"ח ס' פט) כתב, שאם הגשר הולך בשיפוע שבאורך ד' אמות ממנו הוא נהיה גבוה עשרה טפחים, הגשר עצמו נדון כמחיצה.

המשך במילואים עמוד 25

[משנ"ב ס"ק קנה]

וְעֵין כְּמִגְן-אֲבָרְהָם שְׁמִפְקֶפֶק עַל דִּין זֶה⁹⁸ וכו', הָא שְׁאָר פְּרוֹת שְׁמִתָּר לְהִסְתַּפֵּק מֵהֶם⁹⁹, סְתָמָא אֵינוּ מְכַשְׁלִים⁹².

90 שהקשה, א. שבגמרא (עירובין פד, א) מבואר שרק פירות טבל ממעטים מחיצה [נראה בהערה הבאה]. ב. שלעיל (ס' שלג ס"א) פסק השו"ע שמותר להשתמש בשבת בפירות שהניחם לאוצר, ואם כן כיצד הם ממעטים. ג. שהרי אם יודמנו לו אורחים ויצטרך להושיבם במקום החרץ מותר לפנותו. והנתיב חיים (גליון שו"ע) יישב כל קושותיו, א. שבגמרא (שם) מדובר בבור קטן שאין דרך לעשותו אוצר, ולכן רק פירות טבלים ממעטים את המחיצה. ב. שהשו"ע (שם) פסק שאסור להתחיל לפנותו אלא לדבר מצוה, ולכן הוא ממעט. ג. שאין צורך לחשוש לאורחים, שהרי ודאי לא יכבד אורחים להושיבם בחרץ. אולם בכל הראשונים [שיובאו בהערה הבאה] מבואר כהמג"א. וכן כתב המגיד משנה (פ"ד מהל' שבת הכ"ג) בדעת הרמב"ם.

91 ואף שבור ברשות הרבים שגובה עשרה ורחב ארבע ומילא את הבור בפירות, מבואר בגמרא (שבת ק, א) שאם זרק לתוכו פטור משום שהפירות מבטלים את המחיצה, ביאר תוס' (שם ד"ה פירות, ובעירובין ע"ג, ב, ד"ה אפילו) שלענין דבר שחיובו מן התורה, כל דבר ממעט ואפילו הוא ניטל בשבת, ולענין עירוב שהוא מדרבנן, יש לחלק בין דבר הניטל לאינו ניטל.

תירץ נוסף כתב הרמב"ן (שבת שם), שכדי שהבור עצמו יחשב רשות היחיד צריך שהמחיצות יהיו ניכרות, וכשהבור מלא בפירות המחיצות אינן ניכרות, אבל המחיצות עצמן אינם בטלות ומועילות להבדיל בין החצרות אלא אם כן מילא בפירות שאינם ניטלים בשבת. עוד תירץ כתב המאירי (שבת שם), שחרץ שמילאו בתבן וקש או פירות אין יכול לעבור עליהם, שהרי הוא מקלקלם בדריסתו, ולכן צריך ביטול, מה שאין כן לענין שהבור יחשב רשות היחיד, אם הפירות מעכבים את החפץ ליפול בתוכו, נחשב שאין כאן מחיצות. והרשב"א (שבת שם) תירץ, שיש לפרש שהסוגיא שם מדברת בפירות טבלים, ולכן הם מבטלים את הרשות.

92 סיכום דין זה מבואר בחו"מ (ארי"ח ס' צו ס"ק ב-ה, הובא בשונה הלכות ס"א), שפירות הניטלים בשבת אפשר שאינם מבטלים אפילו אין עתיד לפנותם, ואפילו ביטלם בפירוש. ופירות טבלים ותבן סרה או מעות ושאר דברים מוקצים, וכן עפר שעתיד לפנותו, נחשבים שתימה רק להקל ולא להחמיר, ולכן אפילו מילא את כל החרץ אם רצו מערבים יחד ואם רצו מערבין כל אחד לחוד, ומטעם שנוקטים לקולא שביטול לזמן אינו ביטול ויכולים לערב שנים, ומאידך, יכולים לערב גם אחד, שלכילי עלמא פירות טבל אינם גורעים מטולם שתורת פתח עליו להקל, ובכל אלו אפשר שלא יועיל אפילו ביטל בפירוש, חוץ מתבן.

[בה"ל ד"ה כל זמן]

דְּבָקִים וְקִטְחוֹת אֶפְלוּ כְּשֵׁלּוּ לֹא מְקַנְיִים⁹³.

93 ואם מילא את הבור במעות, מבואר בגמרא (עירובין ע"ג, א) שלדעת רב הונא בריה דרב יהושע אפילו ארנק מלא מעות מבטל מחיצות, כיון שהוא מוקצה ואסור לטלו בשבת. וכן כתבו התוס' (סוכה ד, א, ד"ה וא"ע) שכרים וכסתות אינם דומים לארנק. וכן מבואר במשנ"ב (ס"ק קכה) שפירות טבלים שהם מוקצה ממעטים.

ואם מיעט שיעור הבור כבלי שמלאכתו לאיסור, ראה מה שהבאנו במשנ"ב לעיל (ס"ק פז) את דברי הפמ"ג שאינו ממעט, כיון שניטל לצורך גופו ומקומו.

[שו"ע ס"ו]

נִתָּן עֲלָיו נֶסֶר⁹⁴.

94 וקבע הנסר במסמרים כדי שלא יוכל לטלו בשבת, וכמו שכתב במשנ"ב לקמן (ס' שעג ס"ק ב), והוא הדין שמועיל אם ביטלו, ראה מה שכתבנו שם.

מילואים הלכות שבת סימן שעב המשך מעמוד רמב

87) וכן מבואר בחידושי הגרי"ח הלוי (פריד מהל' שבת הי"ט סוף ד"ה ונראה), שמה שרוחב החרץ צריך להיות ארבעה טפחים אינו מעצם דיני המחיצה, אלא שבלא זה יהיו אסורים משום שנוח לפסוע שם. מאידך, החזו"א (בגלויות שם) הוכיח ממה שהצריכו (כלאים פ"ד מ"ג) לענין הפסקה בכלאים שיהא רוחב החרץ ארבעה טפחים, שהוא מעצם דיני המחיצה, שאם אינו רוחב ד' טפחים אין הוא נחשב למחיצה, שאין מחיצה לחלל פחות מד' [וכמו שכתב רשי' שבת ה, א, ד"ה ומאן]. ומה שהוצרך רשי' לבאר שפחות מד' טפחים נוח לפסוע עליו, ביאר החזו"א (אוי"ח סי' קח ס"ק יג) שאם לא כן, אף שאין כאן מחיצה, סוף סוף מקום החרץ אינו חצר, ואם כן יש הפסק בין החצרות ואין הם יכולים לערב יחד. וראה עוד ברשת חכם צבי (סי' ה) שנקט, ששיעור ד' טפחים הוא שיעור בכל מקום שהחרץ משמש בתורת מחיצה ולא רק לענין איסור רשויות.

88) ואם העמיד מחיצות בתוך החרץ, כתב בספר שערי ציון (סי' ד) שגם אם אין החרץ רחב ארבעה, אינם יכולים לערב יחדיו, שהטעם שחרץ שאינו רחב ארבעה או שנתן עליו נטר ומיעטו אינו הפסק בין החצרות, משום שאתו רבים ומבטלי מחיצתא, וכשיש מחיצות גמורות אין בכוח הרבים לבטל את המחיצה. מאידך, החזו"א כתב (שם) שלא שייך לומר כאן אתו רבים ומבטלי מחיצתא, משום שהדירוס בבתיים אינם נחשבים רבים, ואין חילוק בין אם בנה מחיצות בחרץ או לא, כל שרוחב החרץ פחות מארבעה אין מחיצותיו נחשבות מחיצות כלל. הוסיף, שמה שכתבו הראשונים שנוח לפסוע עליו, היינו רק ליתן טעם שלכן הם נחשבים לחצר אחת [וכנ"ל בהערה הקודמת].

[משנ"ב ס"ק קנא]

כל זמן שלא בקטלו⁸⁹.

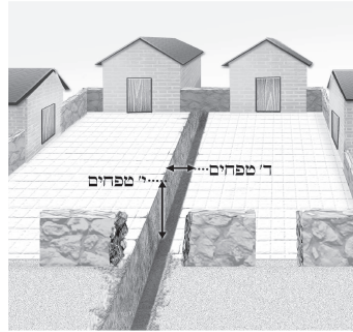
89) ואפילו מילא בתבן וקש עד שהוא מעובה שאין רגלי אדם שוקעות בתוכו, כתב רבינו יהונתן (עירובין כד, ב מדפי היר"ף), שכל זמן שלא בטלו אינו ממעט את עומק החרץ.

לדעת הרא"ש אם בחצר אחת יש אשירה ובשניה סולם], כתב החזו"א (אוי"ח סי' צו ס"ק לד) שהם יכולים לערב יחד. ואם לא עירבו זה עם זה, כתב שם שהחצר שיש לה סולם היא משתמשת על הכותל. ואם לחצר אחת יש אילן [או אשירה לדעת הרא"ש] והחצר השניה לא עשתה כלום, כתב שם ששניהם אסורים, משום שכל הקולא בסולם של אילן או אשירה הוא רק לצורך עירוב שתי החצרות יחד, אבל אינו מועיל להיחשב כשימוש נוח מחמתו כמו בסולם רגיל, כיון שבפועל אסור לעלות עליו.

[שו"ע ס"ט]

הריץ שבין שתי חצרות עמק עשירה ורחב ארבעה⁸⁵.

85) כזה

[משנ"ב ס"ק קיח]

הקשב אותו מקום קפתח⁸⁶.

86) ובאופן שרובו פרוץ לחצר חבירו והפירצה עד עשר אמות, כתב החזו"א (אוי"ח סי' צו ס"ק מג) שהם מותרים לערב כל אחת לעצמה, שכל זמן שאין החצרות פרוצות זו לזו במילואן או ביותר מ' אמות, רצו מערבין אחד רצו מערבין שנים.

[משנ"ב ס"ק קיט]

נוח לפסען משפתו אל שפתו⁸⁷ ולא חשוב הפסק⁸⁸.

הלכות שבת סימן שעב המשך מעמוד 484

[שו"ע ס"ט]

אכל גדיש שבין שני בתים⁸⁹.

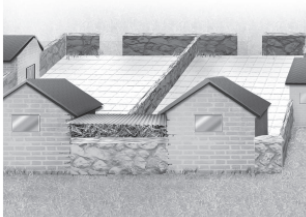
89) כזה

והחזו"א (אוי"ח סי' קח) סתר את דבר העשר ציון, ומסקנתו שחלילה לעשות מדבריו שום סניף להקל בגשר, כי אין מקום לפקפק על הוראת האוסרים.

[שו"ע ס"ח]

אם החרץ עמק לאחד עשירה ולשני אינו עמק עשירה⁹⁰.

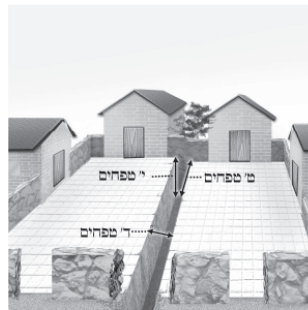
90) כזה

[משנ"ב ס"ק קלז]

ח'שינן שמא יבוא לטלטל גם בשבת הקאה¹⁰⁰ וכו', מקצה הוא מאתמול למחיצה¹⁰¹.

100) ומה שלא אסרו לו להשתמש בחול שמא יתמעט ויבוא לטלטל בשבת שאחר כך, ביאר החזו"א (אוי"ח סי' צח ס"ק ג) שרק בזה שנוטל

מילואים

הִלְכוֹת שְׁבֵת סִיּוֹן שַׁעַב

המשך מעמוד הקודם

102) ובאופן שיש חשש שעל ידי שיעמוד בפניה יתמעט מגובה עשרה טפחים על פני רוחב עשר אמות, כתב החזו"א (א"ח סי' צח ס"ק א) שאסור לעמוד בפניה, שהרי צריך לשמור שלא תפחת המחיצה, משום שחוששים שמא יבוא לטלטל לאחר שתפחת.

[משנ"ב ס"ק קמ]

אָפּלוּ כְּחַל אָסוּר וְכוּ' (103).

103) ולקח עץ ואבן מהמחיצות שסביבות העיר ביום חול, כתב החזו"א (א"ח סי' צח ס"ק ג) שלפי דברי הרא"ש אסור, אם לא שדעתו לסתור את כל המחיצה. וכתב שלמעשה אין אנו נוהרים בוה.

תבן בשבת ואחר כך מטלטל בשבת, חוששים שמא יבוא לטלטל גם בשבת הבאה, אבל בחול מותר לו לקח מהתבן ואין חוששים שיתמעט ויבוא לטלטל בשבת הבאה, משום שבדאי יבדוק קודם שבת אם המחיצה כשרה.

101) ולטעם זה כתב רש"י (עירובין עט, א, ד"ה כיון דאיכא. בפירושו השני) וכן הביא הבי"י, שרק התבן שמעשרה טפחים ולמטה אסור, אבל מעשרה ולמעלה שאין בו צורך למחיצה, לא הקצהו למחיצה ומותר. והחזו"א (שם ס"ק א) הוסיף לחדש, שגם התבן עד שיערר י' אמות לרוחב המחיצה אינו מוקצה, מאחר שעד י' אמות פתח הוא ולא פירצה.

[משנ"ב ס"ק קלט]

וְהֵתֵם לֹא חִיּוּשֵׁינָן לְדִלְמָא נִתְמַעַט מְעַשְׂרָהּ (102).

הִלְכוֹת שְׁבֵת סִיּוֹן שַׁעַב שַׁעַב

המשך מעמוד רמג

מזוית לזוית, לבין אם הוא מונח באלכסון מאמצעו לאמצעו, אלא כל שהסגר עומד באלכסון אינו נחשב פתח, משום שאין דרך להלך כך. ומכל מקום הסתפק באופן שהגוזזטראות בולטות זו כנגד זו כזה ¹⁰⁴, והעמיד את הנטר באלכסון של ג' טפחים, שבוה כיון שאפשר לתקנו ולהעמידו ישר, יתכן שנחשב לפתח בר קיימא.

הִלְכוֹת שְׁבֵת סִיּוֹן שַׁעַב

המשך מעמוד רמד

(עירובין פט, ב, ד"ה ושמואל). שגם אם יש בליטה על גבי הגגות ואין המחיצות התחתונות ניכרות, מי"מ אם מחיצות הבית עורפות למעלה אפילו בפחות מעשרה, נחשב כמחיצות הניכרות.

20) והחזו"א (א"ח סי' קח ס"ק ב) הביא בשם הרשב"א, שאם בני הגג הגדול עשו מחיצה על הגג שלהם ובני הקטן לא עשו, מותר לבני הגג הגדול לטלטל גם בגג הקטן [וכדעת רב יוסף בעירובין פט, ב], וכן כתבו הריטב"א והמאירי שם, ודעת הבית מאיר (ב"י) שלהלכה לא קיימא לן כדעה זו. [וראה בשו"ת הלכות (ס"ח) מה שכתב בדעת המשנ"ב].

[משנ"ב ס"ק כג]

שְׁקַל גַּג הַקֶּטָן תִּהְיֶה מְכֻּוֹן נֶגְדַּ גַּג הַגְּדוֹל הַסְּמוּךְ לוֹ (21).

21) ואף אם הגגות אינם מחוברים ממש זה לזה, כתב בשו"ת אבני נזר (א"ח סי' רעב אות א) שכל שהמרחק ביניהם הוא פחות מארבעה טפחים אין אומרים גוד אסיק, משום שמחיצה צריכה להיות סמוכה לחלל ארבעה טפחים, וכשהמרחק בין הגגות פחות מארבעה טפחים, המחיצה אינה רואה חלל ארבעה ואין עליה שם מחיצה, ולא שייך לומר גוד אסיק. [אלוה, ראה במה שהובא לעיל סי' שעב ס"ק קיט מהשערי ציון].

[משנ"ב ס"ק יט]

נִרְאֵין לָהּ שְׂיֻרֵי פֶתֶל מְכֻּוֹן וּמְכֻּוֹן (17).

17) ואם אורך הגיפופים יותר מארבע אמות, כתב החזו"א (א"ח סי' פח ס"ק יא) שנוקטים להלכה כדעת הראשונים שאינם מתירים מדין נראה מבחוץ [שאף על פי שמתירים את הגדולה, משום שנראה מבפנים מועיל הוא גם ביותר מד' אמות, אין אומרים שיעיל מדין מיעו לקטנה]. והקטנה אסורה אף אם כותליה אינם נכנסים לגדולה [וראה עוד בענין זה לעיל סי' שנח ס"ק צ].

[משנ"ב ס"ק נא]

וְנִקְטָה לְשׁוֹן 'נִפְרָן' אֶיְדֵי הַסְּעִיף (18).

18) ולדבריו מדוייק היטב לשון המשנה (עירובין צב, א) שהביאה ברישא את דין גג, ולא הוכירה בדין זה לשון נפרצה אלא 'גג גדול סמוך לקטן', הגדול מותר והקטן אסור. ובסיפא כשהביאה המשנה את דין חצר, לשון המשנה הוא 'חצר גדולה שנפרצה לקטנה'.

[שעה"צ ס"ק טו]

וְכָמוֹ שֶׁכְּתוּבָה אֵתָהּ מְקֻשִׁים בְּבֵאוּר הַמְּשֻׁנָה (19) וכו', הָאֵלֶּיךָ מְלַמְּעָהּ מְחִיצָה (20).

19) כן פירש הרמב"ם בפירוש המשנה. פירוש אחר כתב הריטב"א

הלכות שפת סימן שעג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק קמא]

דְּכַשְׁנִסְתְּמַלְקַת הַתְּכָן אוֹסְרִין זֶה עַל זֶה¹⁰⁴.

בביאור דברי המשנה כתב הריטבי"א (שם ד"ה וכן, גם בדעת רש"י), שמדובר באופן שהגוזטראות בולטות מהבתים זו מול זו

לרוחב רשות הרבים כזה¹⁰⁵, וכן נראה מלשון הרשב"א שם (ד"ה וכן) ופשוט לשון התוס' (ד"ה וכן).

מאידך, הרעק"א שם (ד"ה רש"י) וכן הפמ"ג (משב"ז ס"ק א) דייקו מלשון רש"י (שם) ד"ה שתי גוזטראות שכתב "זו אצל זו", שהגוזטראות

בולטות מהבתים זו לצד זו לאורך הרחוב, ונתן ביניהם נטר רחב

ארבעה כזה¹⁰⁶, ועל ידי זה נוח לעבור מגוזטרא לחברתה ונחשב לפתח. וכן הבין השעה"צ (ס"ק א) בדעת רש"י.

הטעם שרש"י הוצרך להעמיד שנתן נטר ביניהם [אף שהמשנה בענין גוזטראות לא הזכירה נטר], ביאר הפמ"ג [שם] לשיטתו שהגוזטראות הן

לאורך רשות הרבים] שאם לא כן אסור להושיט מרשות היחיד לרשות היחיד בדיוטא אחת [וכמו שפסק המשגיב לעיל ס"י שמו ס"ק ח], וכשמעמיד נטר אין במקומו אייר רשות הרבים [ואף שאין על הנטר מחיצות, ביאר החו"א (א"ח סי' צו ס"ק לו ו-מב) שמועיל מדין חורי רשות היחיד]. והרשב"א בחידושו (שם ע"ח, ב) ביאר טעם דברי רש"י, שכיון שגוזטרא הוחרה אחר דין נטרם שנתנים על חריץ, משמע שמדובר בנתן נטר.

והתוס' שם (ד"ה וכן) נחלקו על רש"י, ופירשו שלא העמיד נטר בין הגוזטראות, וכונת המשנה שאם הגוזטראות סמוכות זו לזו כל כך ואין ארבעה טפחים ביניהן, הרי נוח לפסוע מזו לזו ומותר לטלטל שם. לפי זה כתב הפמ"ג (שם), שלדעת תוס' מדובר באופן שהגוזטראות בולטות זו מול זו לרוחב רשות הרבים, שבוה אין איסור מושיט. והוסיף, שיתכן שגם לדעת תוס' הגוזטראות בולטות לאורך רשות הרבים, ומדובר שיש מתחת לגוזטראות חצירות וכלל אין אייר רשות הרבים ביניהן.

ובגמרא (שם ע"ט, א) הובא דברי רבא שדייק מלשון המשנה, שדוקא כשהגוזטראות עומדות זו כנגד זו נחשב כפתח, אבל לא אם הן עומדות זו שלא כנגד זו. ולדעת רש"י שגם כשהן זו כנגד זו נחשב כפתח דוקא כשהעמיד נטר ביניהן, אם כן רבא חידש שכשהגוזטראות הן זו שלא כנגד זו אפילו נטר לא יועיל. מאידך, לדעת תוס' שנחשב כפתח גם כשלא העמיד נטר ביניהן, אם כן רבא חידש דינו על המשנה שמדברת בלא העמיד נטר, אבל אם יעמיד נטר, יחשב לפתח אפילו אם הגוזטראות יהיו רחוקות הרבה זו מזו [וכן מוכח מקושיית התוס' שם, ראה מה שכתבנו להלן במשגיב ס"ק ט].

הש"ע בתחילת הוספה פסק, שבאופן שהגוזטראות בולטות זו כנגד זו **המשך בעמוד הבא**

104) החזו"א ביאר (א"ח סי' צג ס"ק ט) שהכוונה היא שאסור להכניס מחצרים הפרטי לבית, אבל בבית עצמו מותר לטלטל, שכיון שאין מחיצה בין שני הדוירים שבבית, הרי אדרבה נחשב כאילו יש כאן רק דוירים של אחד, וכמו שכתב השר"ע לעיל (ס"י שע ס"ג) בטרקלין שדרים בו כמה משפחות והמחיצות שביניהן אינם מגיעות לתקרה, שאינם אוסרים זה על זה [ולכאורה כך הוא גם בשני הבתים עצמם באופן הראשון של המשגיב שהיה שני בתים]. ורק רשות החצרות לא נעשית כאחד [הואיל ואין על גבן תקרה שתאחדם], ולפיכך אסור להכניס מהחצר לבית שהרי מוציא מרשותו הפרטית לבית שהוא רשות גם של חברו. ונבאופן שהם שני בתים, והבתים אינם פרוצים במלואם אלא ביותר מעשר אמות, יתכן שתלוי הדין במחלוקת הש"ע והמג"א (ס"י שס ס"ג) האם נזון כפרוץ במלואו גם לקלא, והובאה מחלוקת זו בבב"ה"ל שם ד"ה הוה ליה פירצה.

אמנם, המחצה"ש (ס"ק לא) כתב שאף בבית אסור לטלטל, שכיון שלכל אחד מהדוירים יש פתח לחצרו המיוחדת לו, אין התקרה מחברת ביניהם להיות אחד, ועל כן הם אוסרים זה על זה לטלטל גם בבית.

ומדבריו יש ללמוד, לענין כמה דוירים בבית אחד שהמחיצות שביניהם אין מגיעות לתקרה אבל בעיקר דויריהם הם חלוקים במחיצה גמורה, ששוב אינם נעשים לאחד גם בחלק הדוירים שאין מחיצה ביניהם, והם אוסרים זה על זה באותו מקום שהם פרוצים זה לזה. [וראה מה שכתב עוד בהערות לאור שמח (פ"ג מהל' עירובין ה"טו) במחלוקת החזו"א והמחצה"ש].

[משנ"ב ס"ק קמב]

דָּאז אֵין לְחַשׁ שְׁמָא יִתְמַעַט מְעַשְׂקָה וְלֹא יִרְגְּשִׁי¹⁰⁶.

105) ואם יש חשש שהבהמה תאכל עד שלא ישאר בגובה המחיצה עשרה טפחים במשך עשר אמות, כתב החזו"א (א"ח סי' צח ס"ק א ו-ד) שאסור להאכילה וגם לא לעמוד בפניה שתאכל, וכל שכן לדעת הסוברים שהאיסור בגדיש שבין שתי חצרות הוא משום מוקצה, שאסור ליתן בידים ממה שהוא צורך המחיצה.

[שעה"צ ס"ק קה]

בְּקוֹחֵצָה נְרַעַע קוֹזְבִּין¹⁰⁶.

106) מלשונו שכתב מחיצה גרועה כזו צריך שתגיע עד לתקרה, דייק החזו"א (א"ח סי' צג ס"ק ח), שאם המחיצה קבועה אין צורך שתגיע עד לתקרה. וכן פסק שם לענין כמה חבורות ששבתו בבית אחד, שאם עשו מחיצות קבועות הרי הם מחלוקת הדוירים אפילו אם אינן מגיעות לתקרה, וצריכים לערב זה עם זה [בדעת תוס' עירובין ע"ט, א ד"ה ש"מ]. אלא שהקשה המשגיב סתר את דבריו לעיל (ס"י שע ס"ק כז), שכתב שמחיצות קבועות של נטרם ואבנים שאינן מגיעות לתקרה, אינן חולקות את הבית [וראה בהערה שם שבהרבה ראשונים מבואר כדבריו].

סימן שעג

דין שתי גזוזטראות בשתי עליות

[ש"ע ס"א]

שְׁתֵּי גְזוּזְטְרָאוֹת¹.

1) הקדמה

שנינו במשנה (עירובין ע"ח, ב): "וכן ב' גוזטראות זו כנגד זו, מערבין שנים, ואם רצו מערבין אחד. פחות מכאן, מערבין שנים ואין מערבין אחד".

הלכות שבת סימן שעב שענ

(קמב) מטר להאכיל לבהמתו ממנו בנדים:

שעג דין שתי גזוזטראות בשתי עליות, וכו' סעיף אהד:

א משנה ערוכין ע"ח
ב שם פקארא ע"ח
ג שם פקארא

א *שתי גזוזטראות⁽¹⁾ (פרוש, נסרים בולטים משפת תקרת העליה לרשות-הרבים, רש"י) הבולטות משתי עליות
(א) זו כנגד זו ונתן ביניהם (ב) נסר רחב ארבעה, (ג) הרי הוא כפתח ומערבין יחד הגה (ד) ואם
אין המרחק שביניהם ארבעה, אפלו בלא נסר נמי (ה) דינא הכי (המגיד פרק ג), (ו) ואם רצו, כל אחת מערכת
(ז) לעצמה. אכל לאם היו זו שלא כנגד זו, שאחת (ח) משוכה למזרח ואחת למערב, (ט) אינם יכולים
לערב יחד, וכן אם היתה אחת גבוהה מחברתה⁽²⁾, לא חשיב פתח. ינהיג מלי כשמתקנות זו מזו שלשה
טפחים, אכל אם הם תוף שלשה זו לזו, בין ברחוק בין בגבה, (י) חשיב שפיר (יא) כפתח:

באר היטב

(ב) נסר. וקבעו במסמר שלא יוכל לטלו בשבת, ש"ג:

באור הלכה

מעקרא. ובמאמר-מדרכי תבב דלשון אפילו הוא רק לאפוקי מדעה ראשונה
דסבירא לה דבחה שרי, עין שם:

* אינם יכולים לערב יחד. עין בט"ו דמשמע מנה דהמחבר גס"כ סבירא
לה כהתוספות, ועל"פן הסכים דמשום עקום לבד לא הוי ריעותא
ומהני נסר. והנה באלה רבה חולק עליו וסובר דאין נפקא-מנה, אלא כל
שהוא מעקם בשלשה טפחים לא מהני נסר, וכמב דכן משמע בשלחן-ערוך
שלא חלק בזה, ותמחבר סתם פרש"י ודלא כדעת התוספות בשם רבנו תם,
וכן משמע בעלת-שבת דהמחבר סתם כדעת רש"י ורבאמת דברי הט"ו קשה
מאד, דמשמע מנה דהתוספות גס"כ מודים היכא דאתרמי שהניח הנסר
בקרון⁽³⁾ וית של הגזוזטרא מזו לזו לא חשיבין אותו כפתח, והמעין בחדישי
הרשב"א יראה להדיא, ולהתוספות דמקשים מהא דסלם ותיבאו מזה ראה
דמהני, הוא אפילו היכא דהנסר מנה בקרון⁽⁴⁾ וית, ואס"כ על-פירוש דהשלחן
ערוך לא סתם כהתוספות. וכן עקר, דהרבה ראשונים סבירא להו כדעת
רש"י דהמשנה דגזוזטרא קאי אנסר, ואפלו הכי בזה שלא כנגד זה לא מהני,
הלא הנה דהרבה יתמן והרשב"א והרשב"א והרא"י, ומה שהקשו התוספות
על פירושו כבר תרצו בחדישי הרשב"א והרשב"א, עין שם:

משנה ברורה

הפרצה, (קכ) והקמים ש"כים כל אחד לחצר אחרת מפני
שפתוחים כל אחד לחצר אחרת, ולא ערכו שני החצרות ביחד,
ולכן כשיתמעט הגדיש מגבה עשרה טפחים, שני הקמים
אסורין בטלטול, כיון שלא ערכו החצרות יחד ונתן פרוצין זה
לזה ביותר מעשר אמות. (קג) והוא הדין בבית אחד גדול
שנחלק לשנים על-ידי מחיצת התבן שבאמצע ויש לכל אחד
פתח לחצר אחרת ולא ערכו החצרות יחד, דכשנסתלק התבן
אוסרין זה על זה⁽⁵⁾: (קמב) מטר להאכיל. דמורי כשיש תקרה
להגדיש (או שהתבן מנה ומפסיק באמצע הבית, כנ"ל),
(קד) דאז אין לחש שמא יתמעט מעשרה ולא ירגיש⁽⁶⁾, דכיון
דאיכא תקרה, כי מפחית מעשרה מנכרא מלתא, ואפלו אם לא
היתה המחיצה מגעת לתקרה אלא בסמוך לה (קס) פחות
משלשה טפחים, אמרין לבוד [עו"ש]:

א (א) זו כנגד זו. רוצה לומר, (ב) שזה בולט מדרום לצפון
וזה מצפון לדרום: (ב) נסר. ובעינין (ג) שיקבע הנסר

במסמרים⁽⁴⁾, שלא יוכל לטלו בשבת: (ג) הרי הוא כפתח. פרוש, ועל-ידיה מטר לטלטל בשתי החצרות⁽⁵⁾ מזה לזה אם ירצו לערב
יחד, דכיון שיש נסר ביניהם רחב ארבע, הרי יכול בקל לילך מפתח העליה זו להעליה שכנגדו ומצטרפים. וכתב הפרי"מגדים:
דוקא כמו שציי' המחבר, שהיה הגזוזטראות בולטות מן העליה שיש בהן דירין, ונקמה לן לעיל בסמ"ק שעב סעיף ה' דשני בתים
יכולין לערב דרך פתח שביניהם אפלו הוא למעלה מעשרה טפחים⁽⁶⁾. אכל אם היו יקמא גונא בולטות משתי חצרות לא מהני, כיון
שהוא למעלה מעשרה טפחים, וכנ"ל שם: (ד) ואם אין המרחק וכו'. הינו, שאין בין גזוזטרא לגזוזטרא הפסק אויר רק פחות
מארבעה טפחים, ואס"כ יוכל לפסע בקל מזה לזה: (ה) דינא הכי. כמו בנסר, (ג) שיוכלין לערב יחד כשירצו, ואם רצו
(ד) מערבין שנים⁽⁷⁾. (ו) ודוקא שסמיכת הגזוזטראות זו לזו לא הנה בארף כל הכתל, דאלו אם היה סמיכתן (ו) בארף כל הכתל או
שהיה נמשך הסמיכה זו לזו ביותר מעשר אמות, אז מערבין אחד ולא שנים⁽⁸⁾: (ו) ואם רצו, כל אחת וכו'. ודוקא כשאין הנסר
מחויב רק מארבעה טפחים עד עשר אמות, אכל אם הוא מרצף בנסרים יותר מעשר אמות, מערבין אחד ולא שנים. ודע, דמה
שצריכין לערב יחד הוא רק ההועיל שיהיו יכולין כל אחד לחצר על הגזוזטרא וכן לחצר חברו פלים ששבתו בבית, אכל מקל
מקום אפלו לא ערכו יחד, יכולים כל אחד לערב לעצמו החצר עם בתיו ועליה שלו: (ז) לעצמה. ובאפן זה יהיה מטר לכל
אחד לטלטל מפלי-ביתו בשטח גזוזטרא השהף לו, אמנם על השטח שכנגד הנסר⁽⁹⁾ וגם על הנסר גופא מסתברא דאסור, שהרי כל
אחד פרוץ למקום חברו ואוסרין זה על זה: (ח) משוכה למזרח. רוצה לומר, משוכה ממקום חברתה⁽¹⁰⁾ לצד מזרח⁽¹¹⁾: (ט) אינם
יכולים לערב יחד. שכשיחנה הנסר מזו לזו, (ו) יבוא מקרון⁽¹²⁾ וית של זו לזו⁽¹³⁾, ופתחה בקרון⁽¹⁴⁾ וית לא עבדי אינשי: (ס) וגם, לפי
שאין הגשר ושר אלא באלכסון עומד, מתירא אדם לעבר בו: (י) חשוב שפיר וכו'. פרוש, דהוי כאלו הנסר מנה בשנה: (יא) כפתח.
דע, דמה שאמרו 'בין ברחוק בין בגבה', הינו שמרחק זה מזה יותר מארבעה טפחים באויר שבין זו לזו, אלא שזו גבוה מזו

שער הצינן

(קכ) מגזאברקה ונדמוכח בפרוש רש"י: (קכ) הריטב"א לפרוש רש"י, ודבר אחד הוא עם פרוש הקודם: (קד) גמרא ופוסקים: (קט) דברחוקה שלשה
מתקרה, אף שגבוה עשרה אין מתירין במחיצה גרוע כזו⁽¹⁰⁶⁾ [עו"ש ותו"ש מגמרא]. ולהרש"י הריטב"א הנ"ל, שאין שם שני בתים ורק בית אחת בלא מחיצות
מלאה תבן תה מפסיק בין שתי החצרות, צריך עיון, דהלא רק לענין חילוק דירין בבית מצוינו שצריך שתהא מגעת לתקרה ולא לחלוק שני חצרות, דהא
תבן בעלמא בלא תקרה קלל גס"כ פ' ד' ונכ"ל בשלחן-ערוך, וצריך עיון: (ב) רבנו יהונתן. ועין באחרונים שגד"ק מצא על פירוש רש"י שספרש באפן אחר⁽¹³⁾:
(ג) מגזאברקה וש"א: (א) לבוש וט"ו ומגזאברקה ומאמר-מדרכי, דלא כפרשה⁽⁹⁾, וכן מוכח במבאר הגור"א: (ז) ובאפן זה לא יהיו יכולים לטלטל מחצר
לחצר פלים ששבתו בבית, וגם על סמיכת הגזוזטרא גופא לא יהיו יכולין לטלטל פלים ששבתו בבית, דהוא רשות שניהם [דאלו פלים ששבתו בגזוזטרא
גופא בבתיא מטר לטלטל אפלו בלי ערב קלל, דלא צריך מגזות שכלן רשות אחת, משום שאין מחדד למשימש תייר כמו בית]: (ס) מגזאברקה וש"א:
(ו) כן מצד הפרי"מגדים: (י) טור, והובא במגן-אברהם וט"ו: (ד) רבנו יונתן, וכן תבב הריטב"א: